

ΜΑΥΡΙΚΙΟΣ ΜΑΙΤΕΡΛΙΓΚ

Εἰς ἐν τῶν τελευταίων φύλλων τῆς «Τριμποίνας», ὁ Αἰμίλιος Τσέκκι, ἀφορμὴν λαμβάνων ἐκ τῆς ἀπονομῆς τοῦ βραβείου Νόμπελ διὰ τὴν φιλολογίαν εἰς τὸν Μαίτερλιγκ, ἀφιερῶι μακροτάτην φιλολογικὴν ἀνάλυσιν τῶν ἔργων του. Ἴδου ἐν χαρακτηριστικὸν ἀπόσπασμα :

ατὰ τὴν πρώτην μας νεότητα μὲ τὰς πρώτας ἐντυπώσεις τῆς ἐφηβικῆς μας ἡλικίας, ὅταν τὸ πρῶτον ἐξαρθοῦν τὰ ἐνζυκτικά μας ἐκ τῆς προαιτιήσεως τοῦ ἔρωτος, ἢ σκοτισθοῦν ἐκ τῆς σκέψεως τοῦ θανάτου, γίνεται λόγος διὰ τὴν ποίησιν τοῦ Μαίτερλιγκ. Ἔρχεται κατόπιν, μαζὺ

μὲ τὴν ἀνάγκην τῆς ἰσορροπίας τῆς ζωῆς μας, μὲ τὴν ὀρίμανσιν τῆς σκέψεως, μὲ τὸν αὖξοντα καθορισμὸν τῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν, ἢ συμπάθεια πρὸς τελειότεραν καὶ δυνατωτέραν τέχνην. Καὶ ἡ ποίησις τοῦ Μαίτερλιγκ μένει εἰς τὰς περασμένας σας ἐντυπώσεις ὡς ἀπώτερον ἡμίφως ὅπου διατηρεῖται κάτω ἀπερίφως ἀγαπητόν, τὸ ὅποιον ὅμως αἰσθανόμεθα ὅτι δὲν δύναται νὰ ζήτῃ ἀφ' ἑαυτοῦ μὲ περιπάθειαν, ὅπως ἄλλοτε. Σήμερον ὁ Μαίτερλιγκ ἐμφανίζεται μὲ νέα ἔργα, κατὰ βάθος

ὅμως παραμένει πάντοτε ζωηρὸν τὸ ἀρχαῖον πνεῦμα. Ἡ ποίησις του ὁμιλεῖ ἀκόμη ὡς μία ἀνάμνησις... σήμερον δὲ ὅτε ἐτιμῆθη μὲ τὸ βραβεῖον Νόμπελ, πρέπει νὰ ἐμβαθύνωμεν, λεπτολογούμετες εἰς τὸ ἔργον του. Ὁμιλῶ περὶ τοῦ ἔργου αὐτοῦ ἀφορμώμενος ἐκ τῶν δύο φιλοσοφικῶν αὐτοῦ βιβλίων : «Ὁ θησαυρὸς τῶν ταπεινῶν» καὶ «Φρόνησις καὶ πεπρωμένον» δι' ὧν κατέστη διάτημος, καὶ μὴ λαμβάνων ὑπ' ὄψιν μου τὰ λοιπὰ του ἔργα, ὡς τὸν «Πιλλέαν», τὸν Μελίτανδρον», τὸν «Θάνατον τοῦ Τιταγκιλ», τὸ «Σπῆτι», τὴν «Μόννα Βάνναν», καὶ τὸς ἄλλα θεατρικὰ καὶ λυρικὰ του ἔργα.

Ἐὰν ὅμως τὰ δύο αὐτὰ βιβλία καθιπτοῦν αἰσθητὰ πλεῖστα μυθικὰ τοῦ καλλιτεχνικοῦ του πνεύματος, τὸ ὅποιον φθάνει εἰς τὴν παράτασιν πάντοτε μέτῳ ἰδιαίτερου τύπου σκέψεως, θεωροῦνται ὡς ἀπλῆ καὶ καθαρά τέχνη, διότι δὲν τὰ διέπει μία μόνη σκέψις, ἐν σχῆμα, μία συνάφεια ἠθικῶν σκέψεων ἐπὶ τῆς ζωῆς, ἀλλὰ ποιητικὴ ἀτμόσφαιρα, λεπτὴ εἰδωλοκρατικὴ ἀγνότης, ἥτις εἶνε κατὰ βάθος λυρικὸν αἰσθημα διαχυνόμενον εἰς ὅλας τὰς σελίδας τῶν ἔργων του.

Αἱ προπάθειαι τοῦ Μαίτερλιγκ, καὶ εἰς τὰ ἔργα αὐτὰ ἀκόμη τῆς σκέψεως, δὲν τείνουν τόσον πρὸς ἠθικὴν σκέψιν, ὅσον πρὸς ἀπόδοσιν αἰσθηματικότητος, πρὸς τελειότητα ρυθμοῦ. Ἐντεῦθεν ἡ μεγάλη ἐπιτυχία τῶν ἔργων του τούτων. Εἰς τὰ μεγάλα του αὐτὰ πλεονεκτήματα τὸ κοινὸν αἰτθάνεται κολακευο-

Ὁ θάνατος τοῦ Σαρδαναπάλου.

μένην τὴν αἰσθητικὴν τοῦ περιέργειαν, λεπτὴν, περίπλοκον, ἐλαφρῶς διεφθαρμένην, ἥτις εὐρίσκεται εἰς τὸ βάθος τῆς νεωτερικῆς μας ψυχῆς. Εἰς τὰς σελίδας τῶν ἐμπερικλείεται μία λεπτὴ εὐωδία μόσχου, μία ἐκνευριστικὴ θερμότης κλειστοῦ δωματίου, ὅπως εἰς τὰ θρησκευτικὰ βιβλία τῶν κυριῶν, αἵτινες ἀρέσκονται εἰς τὴν ἀνάγνωσιν μιᾶς σελίδος ἀσκητικοῦ ἔργου, ἐνῶ ξηραίνεται τὸ σαμπουίγκ εἰς τὰ μαλλιά των. Εἰς τὰ ἔργα τοῦ εὐρίσκει κανεὶς πολλοὺς κήπους, πολλοὺς ἀστέρας, πολλὰ οὐράνια τόξα ἀναμυγνόμενα εἰς τὸν νεοπλατωνισμόν. Καμμία κρίσις, καμμία ἐνδοτέρα διαλεκτικὴ δὲν δραματοποιεῖ τὰ κεφάλαια ἠθικῆς. Ἐμπερικλείουν πλημύραν εὐλογίας, διαρκοῦς καὶ παραινετικῆς, εἶδος γονίμου ἀβρότης ἱερέως, ὅστις ἔμεινε τοιοῦτος καὶ ἀφοῦ ἔγινε λαϊκός.

Ὁ μυστικισμὸς τοῦ Μαίτερλιγκ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἐκδήλωσιν ὑπερβάλλοντος χριστιανισμοῦ μὲ δόσιν ταπεινοφροσύνης, ἡ ὁποία ἀκριβῶς ἀποτελεῖ καὶ τὸ μεταδοτικὸν στοιχεῖον τῶν ἔργων του. Πρῶτοπα παριστῶντα τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τῆς πραγματικῆς τῆς ἀπόψεως, προικισμένα ἐπὶ πλέον δι' ἠθικῆς αὐτὴ εἶνε ἡ ἠθικὴ τοῦ Μαίτερλιγκ πρὸ τοῦ μεγάλου ἐρωτηματοῦ. Παράδειγμα τὸ θεατρὸν του καὶ τὰ ἔργα του ἐν γένει, εἰς τὰ ὁποῖα παρουσιάζεται ὑπὸ τὰς πλουσιωτέρας καὶ τὰς ἀμετωτέρας ἐκφάνσεις του.

Διότι ὁ θάνατος εἶνε ἡ μοναδικὴ καὶ πραγματικὴ μοῦσα τοῦ Μαίτερλιγκ, ὁ πρωταγωνιστὴς του. Εἶνε συμβολιστής, ἀνάγκη ὅμως νὰ λεχθῇ ὅτι ὁ θάνατος εἶνε τὸ μοναδικὸν σύμβολον, τὸ ὁποῖον λαμβάνει μὲ ἐπιτυχίαν ὁ ἀπὸ μηχανῆς θεὸς κάθε πλοκῆς. Εἶνε ἡ μόνη βαφή, ἰσχυρὰ ὅμως καὶ βεβαία, ἱκανὴ νὰ ἀποδώσῃ κάθε βαθὺ χρῶμα καθὼς καὶ κάθε χρῶμα ἀπαλόν, καὶ τὴν ὁποῖαν μὲ ἐπιτυχίαν μεταχειρίζεται δι' ὅλας τὰς ἐξάρσεις. Τὸ ἀρχαῖον δράμα εἶχε πρῶτοπα τραγωδίας Βασιλεῖς καὶ πρίγκιπας· τὰ πρῶτοπα τοῦ Μαίτερλιγκ εἶνε Αὐτοκράτορες, Βασιλίσσαι, πρίγκιπες καὶ ἱππότες, διότι δὲν πρέπει νὰ εἶνε ἀπληλαγμένα ἀπὸ τὰς ὑλικὰς φροντίδας καὶ νὰ ζοῦν ὡς ἄσφακοι ψυχαί, περιπλανώμεναι εἰς τὸ ἄπειρον ζωῆς καὶ ἀθανασίας. Σκηνοθεσίας ἐκλέγει φρούρια, αὐλὰς, πύργους καὶ κήπους, μὲ ἰδιαίτερον δὲ τρόπον. Παράστασιν δρόμων ἀπεράντων, διαδρόμων ἀτελειῶτων ὅπου ἀντηχοῦν τὰ βήματα, δωματίων κενῶν· δίδει εἰς τὰ ἔργα διὰ τῆς ὑποβλητικότητος συναίτησιν τοῦ μυστηρίου τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς ὅπως ἀκριβῶς ἀποδίδεται εἰς τὰ παλαιὰ ἀσκητικὰ βιβλία μὲ ὅλα τὰ μυστήρια τῆς. Εἰς τὰ ἔργα τοῦ Μαίτερλιγκ ἡ πρῆξις οὐδέποτε προηγείται μέσῳ τῶν γεγονότων καὶ τῶν λόγων.

Εἰς τὰ φρούρια αὐτά, τοὺς κήπους, τὸ μενεξεδένιο χρῶμα τῶν ἀστέρων, πρὸ ἀκινήτων πρασίνων νερῶν, μέσα εἰς σπήλαια μὲ βλάστησιν χαμηλὴν, περιπλανῶνται οἱ ὑπερήφανοι ἔφηβοι μὲ τὰ μισοσβυσμένα μάτια, κλαίουσι γλυκεῖαι νεάνιδες, γέροντες προχωροῦν ψηλαφητεῖ ὡς ἐπιστρέψαντες εἰς τὴν βρεφικὴν ἡλικίαν. Τὰ πρῶτοπα τοῦ Μαίτερλιγκ ἔχουν τὸν πυρετὸν τῶν ἐραστῶν, εἶνε παιδία μὲ ψυχὴν γεμάτην ὄνειρα ζῶντα, ὅπως καὶ τὰ ἄλλα πρῶτοπα, ἐν μέσῳ ἀτμοσφαίρας φαντασμαγοριῶν. Τὸ κάθε πρῶτοπὸν τοῦ ὁμιλεῖ ὡς νὰ μὴ ἀπευθύνεται εἰς τὰ περὶ αὐτό· ὁμιλεῖ μὲ ἐπαναλήψεις, μὲ κυματισμοὺς ἐκφράσεων αἰσθηματικῶν, χωρὶς νὰ φοβῇται μήπως νοηθῇ, διότι γνωρίζει ὅτι ὁμιλεῖ πρὸς ἑαυτόν. Ὅταν ὁ Μαίτερλιγκ ἔχει τὸ θάρρος νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸ ἐνιαῖον τοῦ αἰσθήματος τούτου, νὰ ἀπομονώσῃ τὴν αἰωνίαν αὐτὴν ἀπλουστάτην ἰστορίαν, γράφει ὥραϊα μικρὰ δραματικὰ ποιήματα, ἀδιάκοπα κύματα τῆς νεκρικῆς φρικιάσεως. Εἰς τὸν «Θάνατον τοῦ Τιταγκίλ» ὁ μῦθος μετατρέπεται εἰς πραγματικότητα, ὁ τραγικὸς μῦθος ταυτίζεται μὲ

τὸν μικρὸν Τιταγκίλ, ὅστις μέσῳ τῶν σκοτεινῶν διαδρόμων ἀπάγεται ὑπὸ τῶν ὑπηρετιῶν τῆς φοβερῆς δεσποίνης, ἐνῶ ἡ ἀδελφὴ του τρέχει εἰς τὰς ἐπικλήσεις του καὶ δὲν κατορθώνει εἰμὴ νὰ ἐννοήσῃ τὸν θάνατον τὸν ὀπισθεν μῆς πελωρίας θύρας, τὴν ὁποῖαν δὲν ἔμπορει νὰ ἀνοίξῃ. Ἀπλούστερος ἀκόμη εἶνε ὁ Μαίτερλιγκ εἰς τοὺς «Τυφλοὺς», εἰς τὸν «Παρεΐσταντον» καὶ ἰδίως εἰς τὸ «Σπῆτι», τὸ ἀριστοῦργημά του. Εἰς τὸ ἔργον τοῦ ὅμως αὐτὸ δὲν τρέχει ἡ φαντασία τοῦ Μαίτερλιγκ εἰς μυστικοπαθεῖς μεταφοράς, εἰς φρούρια καὶ φυλακὰς, ἀλλὰ παριστάνει τὸ σπῆτι ταπεινὸν καὶ ἄκομφον. Εἰς τὸ ἔργον τοῦ αὐτοῦ μὲ μεγάλην δύναμιν ὁ Μαίτερλιγκ ζωγραφίζει ἕνα περιβάλλον ζωντανὸν μὴς στιγμῆς, μετὰξὺ τῆς σιωπηρῆς προαισθήσεως καὶ τῆς προαισθήσεως ἐνὸς θανάτου.

Νυκτερινὴ σκιά ἐνὸς κήπου. Εἰς τὸ βάθος φωτισμένο παράθυρον. Γύρω ἀπὸ τὸ τραπέζι καθισμένοι, ἀφοῦ ἔφαγαν, ὁ πατέρας ἡ μητέρα καὶ μία κόρη. Τὸ πρῶτὸ ἐπῆγεν εἰς μίαν μακρονήν συγγενὴ τῆς ἡ ἄλλη κόρη καὶ θέλουσα νὰ μαζεύσῃ ἄνθη εἰς τὸν δρόμον ἔπεσεν εἰς τὸν ποταμὸν καὶ ἐπνίγη. Εἰς τὸ σπῆτι νομίζον πῶς ἔμεινε εἰς τὸ συγγενικὸν σπῆτι, ὅπως καὶ ἄλλοτε. Κάτω ἀπὸ τὰ δένδρα τοῦ κήπου ἕνας γέρος μὲ τὴν κόρην νεκρὰν καὶ ἕνα ξένον ἔρχοντα νὰ ἀναγγεῖλουν τὴν θλιβεράν εἰδησιν, πρὶν εἰσέλθῃ ἡ συνοδεία μὲ τὴν νεκράν.

Πρὸ τῆς διαβαθμίσεως τῆς συναισθήσεως τοῦ θανάτου, ὅστις εἶνε τὸ μυστικὸν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, γεννᾶται αἰσθημα ἀμέτρον οἴκτου, τὸ πλέον πραγματικὸν τοῦ θεάτρου τοῦ Μαίτερλιγκ.

ΜΕΙΔΙΑΜΑΤΑ

Λακωνικόν.

Ἡ κόρη (ἀναγνώσκουσα).—Γιαγιά, φρονεῖς, ὅτι αὐτὴ ἡ συγγραφεὺς θὰ κάμῃ ὄνομα;

—Ναί, παιδί μου... ἂν παντρευθῇ!

★

Ποιητὴς (πρὸς τὴν πολὺ πλουσίαν μνηστὴν του).—Νίνα, μοῦ φαίνεται ὡς ἀνοιξιὰτικὸν ποίημα—καὶ συγχρόνως... ὡς πληρωμένον ποίημα.

★

ὦ, ἡ τέχνη!

Μία (πρὸς ἄλλην).—Μὲ τὴν Τόνη δὲν ξαναπηγαῖνο ποτὲ εἰς τὴν Καλλιτεχνικὴν ἐκθεσὴν· θέλει νὰ βλέπῃ διυρκῶς εἰκόνες!

★

Κάποιος ζωγράφος ἀφηγεῖται πρὸς χρεωστῆ.

—Χρεωστὴ ἀκόμη καὶ εἰς τὸν Νίκον...

—Καὶ εἰς αὐτὸν χρεωστῆς; Μὰ τότε πλέον σὺ δὲν εἶσαι ζωγράφος. Εἶσαι χρεωστὴρ...

★

Μία — Ὁ μπαμπὰς μας ἀγόρασε τελευταίως στὸ Παρίσι ἕνα Ροῦμπεν!

Αὐτοκινητιστής. — Ἀ! Καὶ πόσων ἱππων δυνάμεως;

★

Οἱ συνάδελφοι.

Ἕνας ποιητὴς. — Ὁ ἰσχυρισμὸς, ὅτι τὸ κοινὸν ἐγγέλασεν, ὅταν ἀπῆγγεῖλα τὰ «Παραπονετικὰ τραγούδια» μου καὶ τὰ «Πόνον τραγούδια» μου δὲν εἶνε ἀκριβής.

Ἄλλος ποιητὴς. — Τὸ πιστεύω. Δὲν μπορεῖ κανεὶς συγχρόνως νὰ χασιμάται, νὰ κοιμάται καὶ νὰ γελᾷ.

★

Μία συγγραφεῖς. — Σήμερα πάω νὰ χάσω τὸ κεφάλι μου! Ἀρχίστα ἕνα δῆγμα, ἕνα γράμμα, μιὰ πονδύλγα καὶ μια κάλτσα... τί νὰ προτιτελειώσω;